

Burgerlijke ongehoorzaamheid?

Drs. Ton van der Schans

Melkveehouder Floor de Jong uit Bergambacht zaagt op 27 juni 2022 op verschillende plekken in de Krimpenerwaard knotwilgen om. Dit doet hij in het kader van het boerenprotest tegen de stikstofplannen van het kabinet. Boer De Jong vreest een 'kaalslag' op het platteland als de Haagse stikstofplannen doorgaan. Mede vanwege een storm van verontwaardiging maakt hij in een emotioneel betoog in de gemeenteraad van Krimpenerwaard zijn afreden als SGP-raadslid bekend. Het opvallendst is dat het SGP-raadslid ook een regionale leider van actiegroep Farmers Defence Force is. Wat is hier aan de hand? De vraag brengt ons bij de kern van deze bundel: Hoe stellen reformatorische christenen zich op in de publieke ruimte waarin hun plaats betwist wordt. Verdedigen ze zich of vallen ze aan?

Hebben we met De Jong te maken met een radicale en vernielzuchtige actievoerder uit de kring van de bevindelijk gereformeerden? Of heeft hij zich laten inspireren door de oervader van de bevindelijk gereformeerden, ds. G.H. Kersten (1882-1948)? Diens opstandige optreden roept in 1920, twee jaar na de oprichting van de SGP, niet minder ophef en verontwaardiging op. Hij voert actie

tegen de uitvoering van een sociale wet die een halfjaar eerder door een meerderheid van het Haagse parlement is aangenomen. Hierin wordt het verzekeren van arbeiders tegen gevolgen van arbeidsongeschiktheid geregeld. Kersten roept zijn aanhangers ertoe op te weigeren de premies te betalen. Kersten verzet zich niet alleen tegen verzekeringen, maar ook tegen vaccinatie en vrouwenkiesrecht.

Het blijft niet bij papieren verzet; Kersten voert daadwerkelijk actie. Hij zet vanuit de in 1918 opgerichte SGP een nieuwe landelijke adresbeweging tegen de vaccinatiedwang op touw. Die levert 27.059 handtekeningen op, die Kersten op 9 februari 1922 overhandigt aan de koningin. In de nacht van 28 op 29 maart vertrekt Kersten met achttien kinderen uit Yerseke naar Zwolle. Daar woont een geneesheer die bereid is een verklaring te tekenen waarin staat dat vaccinatie een gevaar vormt voor de gezondheidstoestand van de kinderen. In Apeldoorn woont een andere geneesheer, die eveneens om medische redenen genoemde verklaring wil tekenen. Kersten maakt handig gebruik van de verklaring voor een doel waarvoor ze niet bedoeld is. De bejegeningen die Kersten hierom ten deel vallen, verschillen niet van het platte en vulgaire taalgebruik in de hedendaagse sociale media.

We maken een sprong en belanden in 1954. Het Landbouwschap wordt opgericht als een platform waarin werkgevers, werknemers en de overheid samenwerken om de wederopbouw van het naoorlogse Nederland ook in de landbouw zoveel mogelijk te bevorderen. Het mag heffingen opleggen en bij boeren thuis de administratie inzien. In 1963 komen 'vrije boeren' in Hollandscheveld hiertegen in opstand. Zij weigeren om de verplichte af-

dracht te betalen. Met een grote politiemacht worden boerderijen ontruimd.

Het is saillant dat Simon van Marion, die zes jaar senator is voor de uit deze onlusten opgerichte Boerenpartij van boer Koekoek, tevens een duidelijke rol speelt in de SGP. In de naoorlogse jaren is hij actief binnen de SGP-studieverenigingen en korte tijd voorzitter van de kiesvereniging in Rotterdam, waar hij hoofd is van de Petrus Dathe-nusschool, die uitgaat van Gereformeerde Gemeenten.

We komen dichterbij onze eigen tijd en ontmoeten het spectaculaire verzet tegen de overheid van de immer irenische intellectueel en pijproker Gerrit Holdijk (1944-2015). Deze onverstoorbare en bescheiden man, die bijna 30 jaar voor de SGP in de Eerste Kamer zit en zich altijd nuchter en zakelijk opstelt, ‘ontploft’ in 2001 vanwege het kabinetsbeleid. Woede en verdriet strijden bij hem om voorrang als hij kennisneemt van het in zijn ogen ‘volstrekt onverantwoorde en desastreuze beleid’ van minister Brinkhorst van Landbouw. In de MKZ-crisis laat deze minister honderdduizenden dieren doden. In een persoonlijke brief aan koningin Beatrix en prins Claus laat hij weten dat hij niet aanwezig zal zijn bij de kerkelijke plechtigheid van het huwelijk van prins Constantijn en Laurentien Brinkhorst, dochter van de betreffende minister.

En dan een van de drie huidige Tweede Kamerleden van de SGP, Roelof Bisschop. Hij staat in 2022 in een ‘boeren-traditie’ als hij te midden van volksvertegenwoordigers van BBB, PVV en FVD onverzettelijkheid en vastberadenheid op het podium van het grootste boerenprotest ooit, uitstraalt. Evenals Holdijk vindt hij dat verzet niet alleen een recht is, maar ook een plicht.

Is in de hier genoemde gebeurtenissen sprake van burgerlijke ongehoorzaamheid of religieuze radicaliteit van deze staatkundig gereformeerde ‘opstandelingen’? Is er een kloof van onbegrip tussen wetgever en bevindelijk gereformeerden? Gaat het nog steeds om principiële ‘opstandelingen’ in de context van een dominant liberalisme van VVD, D66, GroenLinks en aanverwante partijen en stromingen? En is er een verschuiving gaande, een mentaliteitsverandering of een ‘stille revolutie’, als spiegel van ontwikkelingen in de achterban van de bevindelijk gereformeerden en de SGP zelf? Moeten orthodoxe christenen zich verdedigen of aanvallen in een samenleving die haaks staat op Bijbelse principes?

Antwoorden

De antwoorden op deze vragen komen aan de orde in deze bundel *Aanvallen of verdedigen*. Een vijftal scribenten belicht de plek van orthodoxe christenen in polariserend Nederland. John Exalto biedt een helder historisch perspectief op het aanpassen en afzetten van de groep door een schets te geven van de manier waarop de relatie tussen refo’s en de moderne samenleving zich in grofweg de laatste eeuw ontwikkeld heeft. In plaats van een eigen verhaal te vertellen, gaan de refo’s volgens hem meer de kant van een cultuurstrijd op, een strijd in de publieke ruimte om de publieke ruimte.

In zijn persoonlijk getoonzette reflectie op de vraag of je in verzet mag komen tegen de overheid antwoordt Wilco Boender bevestigend. Maar hij heeft ook een paar pittige vragen aan orthodoxe christenen.

Laurens van der Tang vraagt zich in zijn bijdrage af wat de gevolgen zijn van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen voor christenen in een seculiere maatschappij. Hij ziet een beweging naar een samenleving met totalitaire trekken. Ook hij stelt en beantwoordt de indringende vraag wanneer er grenzen zijn aan de gehoorzaamheid van christenen aan de overheid, en welke plaats gewetensvrijheid heeft. Hij wijst op een weg die resulteert in een nieuwe reformatie en ervoor zorgt dat reformatorische christenen staande blijven en perspectief hebben in deze tijd.

Dick Alblas stelt vanuit zijn juridisch én Bijbels perspectief prikkelende vragen aan orthodoxe christenen. Hij roept ertoe op ver weg te blijven van burgerlijke ongehoorzaamheid die voortkomt uit verkeerde motieven en argumenten.

Predikant Paul Visser sluit af met wat hij zelf een 'ontdekkende preek' noemt. Hij pleit voor 'religieuze radicaliteit', waarin wij ons denken en doen spiegelen aan het voetspoor van Christus. Christenen moeten er in heel hun handel en wandel ernst mee maken dat zij een welbehaglijk offer worden voor God. Ze moeten zodanig doortrokken zijn van Christus en van Zijn Geest dat God, als Hij ons leven opsnuift, de geur van Christus opsnuift. Al met al hebt u een uitdagende bundel in handen, die vragen stelt én antwoorden geeft.

Bodegraven, september 2022

Drs. Ton van der Schans